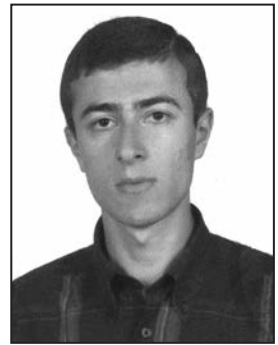

ՀԱՅԿ ԿԱՐԱՊԵՏՅԱՆ

ՀՀ պետական կառավարման ակադեմիայի ասպիրանտ

**ԱՇԽԱՏՈՂՆԵՐԻ ԸՆՏԱՆԻՔԻ
ԱՆԴԱՄՆԵՐԻ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԸ
ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ ԱՆՁԱՆՑ
ԱԶԱՏ ՏԵՂԱՇԱՐԺԻ ՀԱՄԱՏԵՔՍՏՈՒՄ**

Եվրոպական համայնքի հիմնադրման մասին 1957 թվականի պայմանագրի (այսուհետ՝ Պայմանագիր) 39-րդ հոդվածը նախատեսում է աշխատողների, ինքնագրադ անձանց՝ Եվրոպական Միության տարածքում ազատ տեղաշարժվելու իրավունքը՝ տալով այդ իրավունքի ընդհանուր նկարագիրը, իրականացման կարգն ու եղանակները, ընդհանուր երաշխիքները, սահմանափակման հնարավորությունները: Սակայն Պայմանագիրը համանման իրավունքներ է նախատեսում նաև աշխատողների ընտանիքի անդամների համար: Ընտանիքի անդամների սպառնիչ ցանկը սահմանելը միշտ էլ իրենից ներկայացրել է իրավաբանական հիմնախնդիր, քանի որ ընտանիքի անդամների սպառնիչ ցանկ սահմանելիս միշտ էլ առաջ են գալիս բազմաթիվ սուբյեկտիվ հատկանիշներ, պրակտիկայում խնդիրներ առաջացնող իրավիճակներ: Այդ իսկ պատճառով «ընտանիքի անդամ» հասկացության մեկնաբանումը, համաձայն ԵՄ օրենսդրության, կարող է օգտակար և արդյունավետ լինել նաև համանման խնդիրը ՀՀ օրենսդրությամբ կարգավորելու տեսանկյունից:

Ընտանիքի անդամների իրավունքները ԵՄ երկրորդային օրենսդրությամբ:

Ազատ տեղաշարժի իրավունքի, ինչպես նաև այդ իրավունքից օգտվող ընտանիքի անդամների հետ կապված հարաբերությունները մանրամասն կարգավորվում են Քաղաքացիների իրավունքների մասին 2004/38/EC դիրեկտիվով (այսուհետ՝ Դիրեկտիվ):

Դիրեկտիվի նախաբանի 5-րդ կետում նշվում է, որ անդամ պետությունների տարածքում ազատորեն տեղաշարժվելու և բնակություն հաստատելու ԵՄ քաղաքացիների իրավունքը, եթե այն իրականացվում է ազատության և արժանապատվության սկզբունքների հիման վրա, երաշխավորվում է

նաև նրանց ընտանիքի անդամների համար՝ անկախ քաղաքացիությունից: Ընդ որում Դիրեկտիվով տրված «ընտանիքի անդամի» հասկացությունը բավական լայն է և ընդգրկում է անձանց լայն շրջանակ: Եվ այսպես Դիրեկտիվի 2-րդ հոդվածի 2-րդ մասով «ընտանիքի անդամներ» են.

- ա) ամուսինը,
- բ) կողակիցը, ում հետ ԵՄ քաղաքացին ունի գրանցված հարաբերություններ՝ տվյալ անդամ պետության օրենսդրության հիման վրա և դրան համապատասխան, եթե այդ օրենսդրությամբ գրանցված հարաբերությունները համահավասար են ամուսնությանը,
- գ) ԵՄ քաղաքացու, նրա ամուսնու և (բ) կետի իմաստով կողակցի ուղղակի վայրընթաց հարազատները, որոնք 21 տարեկանից ցածր են և կախվածության մեջ են գտնվում նրանցից,
- դ) ԵՄ քաղաքացու, նրա ամուսնու և (բ) կետի իմաստով կողակցի ուղղակի վերընթաց հարազատները, որոնք կախվածության մեջ են գտնվում նրանցից:

Դիրեկտիվի 3-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է, որ Դիրեկտիվը կիրառելի է ԵՄ բոլոր այն քաղաքացիների նկատմամբ, որոնք տեղաշարժվում և բնակություն են հաստատում այն անդամ պետությունում, որի քաղաքացին չեն համարվում, ինչպես նաև նրանց ընտանիքի անդամների նկատմամբ, որոնց ցանկը սահմանված է 2-րդ հոդվածի 2-րդ մասով, որոնք ուղեկցում կամ հետագայում միանում են նրանց:

Սակայն Դիրեկտիվը 3-րդ հոդվածի 2-րդ մասով զգալիորեն մեծացրել է Դիրեկտիվի շահառուների շրջանակը՝ նշելով, որ ԵՄ քաղաքացիների ցանկության դեպքում անդամ պետությունները պարտավոր են, համաձայն ազգային օրենսդրության, իրականացնել հետևյալ անձանց մուտքի և

www.lawinstitute.am

բնակության իրավունքը.

ա) անկախ քաղաքացիությունից՝ ցանկացած այլ ընտանիքի անդամ, որը չի ընկնում 2-րդ հոդվածի 2-րդ մասի նկարագրության ներքո, այն երկրում, որտեղից նա եկել է, կախվածության մեջ է գտնվել բնակության հիմնական իրավունք ունեցող ԵՄ քաղաքացուց կամ ապրել է նրա հետ նույն ընտանիքում, ինչպես նաև եթե առողջական խնդիրներից ելնելով ԵՄ քաղաքացու կողմից ունի անհրաժեշտ խնամքի կարիք.

բ) կողակիցը, որի հետ ԵՄ քաղաքացին ունի պատշաճ հաստատված ամուր հարաբերություններ:

Անդամ պետությունը պետք է ձեռնարկի անհատական հատկանիշների վերաբերյալ լայնածավալ քննություն, և պարտավոր է պատճառաբանել նշված անձանց մուտքի կամ բնակության իրավունքի ցանկացած մերժում:

Ավելացնենք միայն, որ նախկինում ընտանիքի անդամների հետ կապված հարաբերությունները կարգավորվում էին 1612/68 Կանոնակարգի (այսուհետ՝ Կանոնակարգ) 10-12-րդ հոդվածներով:

Երկար ժամանակ վեճերի տեղիք էր տալիս այն հարցը, թե երրորդ պետության քաղաքացին, որը հանդիսանում է ԵՄ քաղաքացու ընտանիքի անդամ, իրավունք ունի միանալ իր ընտանիքի անդամ աշխատողին անմիջապես երրորդ երկրից և արդյոք այդ դեպքում ընդունող անդամ պետությունը պարտավոր է ընդունել նրան: Եվրոպական արդարադատության դատարանը (այսուհետ՝ Դատարան) այս հարցին անդրադարձել է *Ակրիխի*¹ գործում: Ակրիխը Մարոկկոյի քաղաքացի էր, որը երկու անգամ վտարվել էր Միացյալ Թագավորությունից: Դրանից հետո նա ամուսնանում է բրիտանացի կնոջ հետ, որը գնում է Իռլանդիա աշխատելու: Հետագայում այդ կինը ցանկանում է վերադառնալ Միացյալ Թագավորություն և իր հետ բերել նաև իր ամուսնուն՝ հիմնվելով Կանոնակարգի 10-րդ հոդվածի վրա, սակայն այդ կապակցությամբ Դատարանը նշեց, որ Կանոնակարգը չի կարող օգնել նրանց, քանի որ այն կարգավորում է միայն ԵՄ տարածքում ազատ տեղաշարժի հետ կապված հարաբերությունները: Դատարանը հավելեց նաև, որ ԵՄ քաղաքացու ամուսինը հանդիսացող երրորդ երկրի քաղաքացու կողմից ԵՄ տարածք մուտք գործելու հիմնախնդիրը կարգավորված չէ: Յուրաքանչյուր երկրի օրենսդրությամբ կարգավորվում է

տվյալ երկիր մուտք գործելու կարգը, իսկ ԵՄ օրենսդրությամբ՝ մի անդամ պետությունից մեկ այլ անդամ պետություն տեղափոխվելու հարցը, եթե սկզբնական մուտքը անդամ պետություն արդեն երաշխավորվել է: Հետևաբար Դատարանը վճռեց, որպեսզի օգտվել Կանոնակարգի հոդված 10-ից, ԵՄ քաղաքացու ամուսինը պարտավոր է անդամ պետությունում օրինական բնակության իրավունք ունենա, որ տեղափոխվի այլ անդամ պետություն, ուր տեղափոխվել, կամ տեղափոխվում է նրա կինը: Հավելենք միայն, որ ներկայումս ԵՄ անդամ պետություն մուտք գործելու հետ կապված իրավահարաբերությունները կարգավորվում են շենգենյան իրավունքով:

Ակրիխում առաջ քաշված կանոնները թույլ չեն տալիս անդամ պետությունում բնակության թույլտվություն չունեցող երրորդ երկրների քաղաքացիներին, օգտվելով ԵՄ օրենսդրությունից, շրջանցել անդամ պետության օրենսդրությունը, որոնց հիման վրա նրան կարող են վտարել այդ պետությունից: Սակայն այս կանոնը չի ազդում այն ընտանիքի անդամների վրա, որոնք ցանկանում են անմիջապես երրորդ երկրից մուտք գործել ԵՄ որևէ անդամ պետություն: Նման մեկնաբանություն արվել է *MRAX-ի*² գործում, սակայն Ակրիխի գործում դրան հղում չի կատարվել: *MRAX-ի* գործում Դատարանը այդպես էլ չտարանջատեց ազգային և ԵՄ օրենսդրության դերը ԵՄ տարածք մուտք գործելու թույլտվությունը սահմանելու հարցում: Դատարանը, հիմնվելով Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության վերաբերյալ եվրոպական կոնվենցիայի 8-րդ հոդվածի վրա (Ընտանեկան կյանքի իրավունք), ասաց, որ անդամ պետությունը չի կարող հետ ուղարկել երրորդ երկրի այն քաղաքացուն, որը ամուսնացել է ԵՄ քաղաքացու հետ և ցանկանում է մուտք գործել ԵՄ տարածք առանց վավերական նույնականության քարտ կամ անձնագիր կամ անհրաժեշտության դեպքում վիզա ունենալու:

Վերլուծելով վերը նշված գործերը՝ ընդհանուր առմամբ գալիս ենք այն եզրակացության, որ երրորդ երկրների բոլոր քաղաքացիները պետք է անցնեն էմիգրացիոն օրենսդրության միջով, որպեսզի կարողանան մուտք գործել որևէ անդամ պետություն և օգտվեն ԵՄ օրենսդրությունից³:

ԵՄ քաղաքացիները և ԵՄ քաղաքացի հանդիսացող նրանց ընտանիքի անդամները այլ ան-

ԱՐԴԱՐԱԴԱՏՈՒԹՅՈՒՆ

դամ պետությունում երեք ամսից մինչև հինգ տարի ժամանակով բնակվելու համար պետք է ստանան գրանցման վկայական, իսկ ահա ԵՄ քաղաքացիների այն ընտանիքի անդամները, որոնք չեն հանդիսանում որևէ անդամ պետության քաղաքացի այդ նույն ժամանակահատվածի համար պետք է ստանան ընդամենը բնակության քարտ, որն ավելի քիչ իրավունքներ է պարունակում իր մեջ:

Դիրեկտիվի 9-րդ հոդվածը սահմանում է, որ անդամ պետությունները Միության քաղաքացու ընտանիքի՝ ԵՄ քաղաքացի չհամարվող անդամներին շնորհում են բնակության քարտեր, եթե նրանք ծրագրում են տվյալ պետությունում բնակվել երեք ամսից ավելի: Բնակության քարտ ստանալու համար դիմումների վերջնաժամկետը չի կարող ժամանակահատվածում լինել: Բնակության քարտի վերաբերյալ պահանջների չիրականացման դեպքում անձիք կրում են համապատասխան և ոչ խտրական պատիժներ:

Բնակության քարտ ստանում են դիմում ներկայացնելուց հետո՝ վեց ամսվա ընթացքում: Դիմում ներկայացնելու վերաբերյալ վկայականը տրվում է անմիջապես (Դիրեկտիվ, հոդված 10-րդ, մաս 1-ին):

Բնակության քարտ ստանալու համար պետք է ներկայացվեն վավերական անձնագիր, ամուսնական կամ բարեկամական կապը հավաստող փաստաթուղթ, համապատասխան ԵՄ քաղաքացու գրանցման վկայական կամ բնակության իրավունքը հավաստող այլ փաստաթուղթ, իսկ անհրաժեշտության դեպքում՝ Դիրեկտիվի 2-րդ հոդվածի 2-րդ մասի (գ) և (դ) կետերում, ինչպես նաև 3-րդ հոդվածի 2-րդ մասի (ա) և (բ) կետերում նշված պայմանների առկայությունը հավաստող ապացույցներ:

Դիրեկտիվի 11-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է, որ բնակության քարտը վավերական է հինգ տարի ժամանակով՝ հաշված տրամադրման օրվանից, կամ ԵՄ քաղաքացու բնակության իրավունքին համահավասար ժամանակահատվածով, եթե այդ ժամանակահատվածը փոքր է հինգ տարուց:

Նույն հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում է, որ բնակության քարտի վավերականության վրա ոչ մի ազդեցություն չեն կարող ունենալ հետևյալ հանգամանքները. տարվա մեջ վեց ամիսը չզերազանցող

մշտական բացակայությունները, ավելի երկար ժամանակով բացակայությունը պարտադիր զինվորական ծառայության անցնելու համար, մեկ բացակայությունը առավելագույնը տասներկու անընդմեջ ամիս հարգելի պատճառով, ինչպիսին է հղիությունը, ծննդաբերությունը, լուրջ հիվանդությունը, ուսումը կամ վերապատրաստումը, գործուղումը այլ անդամ պետությունում, կամ երրորդ երկրում:

Երկար տարիներ ընտանիքի անդամի իրավունքների հետ կապված ամենավիճելի հարցերից է եղել բնակության քարտի պահպանման հարցը ԵՄ քաղաքացու մահվան, վտարման, ինչպես նաև ամուսնալուծության ամուսնությունն անվավեր ճանաչելու և այլ դեպքերում:

Եվ այսպես՝ Դիրեկտիվի 12-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է, որ ԵՄ քաղաքացու վտարումը կամ մահը չեն կարող ազդել նրա ընտանիքի այն անդամների բնակության իրավունքի վրա, որոնք որևէ անդամ պետության քաղաքացի են: Սակայն նրանք մշտական բնակության իրավունք ստանալուց առաջ պետք է բավարարեն 7-րդ հոդվածի 1-ին մասի պայմաններին:

7-րդ հոդվածի 2-րդ մասն ամրագրում է, որ ԵՄ քաղաքացու մահվանը չի կարող հետևել նրա ընտանիքի այն անդամների բնակության իրավունքի կորուստը, որոնք որևէ անդամ պետության քաղաքացի չեն, սակայն որպես ընտանիքի անդամ բնակվել են տվյալ անդամ պետությունում նվազագույնը մեկ տարի ԵՄ քաղաքացու մահվանից առաջ:

Մշտական բնակության իրավունք ստանալուց առաջ այդ անձիք պետք է ապացուցեն 7-րդ հոդվածի 1-ին մասի պայմանների առկայությունը: Նման անձիք հետագայում պահպանում են իրենց բնակության իրավունքը բացառապես իրենց անհատական հատկանիշների հիման վրա:

7-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն՝ անդամ պետությունից ԵՄ քաղաքացու վտարումը, կամ նրա մահը, չեն կարող հիմք հանդիսանալ նրա երեխաների կամ երեխայի խնամակալ համարվող նրա ծնողների բնակության իրավունքի կորստի համար, անկախ քաղաքացիությունից, եթե երեխաները բնակվում են ընդունող պետությունում և ստանում են կրթություն: Բնակության իրավունքը պահպանվում է մինչև երեխաների կրթության ավարտը:

Գիրեկտիվի 13-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է, որ ամուսնալուծությունը, ամուսնության անվավերություն կամ գրանցված հարաբերությունների ավարտը չեն ազդում ընտանիքի այն անդամների բնակության իրավունքի վրա, որոնք հանդիսանում են այլ անդամ պետության քաղաքացի: Սակայն նրանք ևս մշտական բնակության իրավունք ստանալուց առաջ պետք է բավարարեն 7-րդ հոդվածի 1-ին մասի պայմաններին:

Գիրեկտիվի 13-րդ հոդվածի 2-րդ մասով սահմանվում է, որ ամուսնալուծությունը, ամուսնության անվավերությունը և գրանցված հարաբերությունների ավարտը հիմք չեն ԵՄ քաղաքացու այն ընտանիքի անդամների բնակության իրավունքի կորստի համար, որոնք որևէ անդամ պետության քաղաքացի չեն, եթե.

ա) նախքան ամուսնալուծությունը, ամուսնության անվավերությունը կամ գրանցված հարաբերությունների ավարտը ամուսնությունը կամ գրանցված հարաբերությունները տևել են նվազագույնը երեք տարի, այդ թվում՝ մեկ տարի ընդունող անդամ պետությունում,

բ) ամուսինների կամ գրանցված հարաբերությունների միջև պայմանագրով կամ դատարանի որոշմամբ ամուսիններից կամ գրանցված հարաբերությունների մասնակիցներից մեկը, որը չի հանդիսանում ԵՄ քաղաքացի, խնամում է ԵՄ քաղաքացու երեխաներին,

գ) որոշակի մասնավոր հանգամանքներից ելնելով, ինչպիսին է տնային բռնությունը ամուսնության կամ գրանցված հարաբերությունների ընթացքում,

դ) ամուսինների կամ գրանցված հարաբերությունների միջև պայմանագրով կամ դատարանի որոշմամբ ամուսիններից կամ գրանցված հարաբերությունների մասնակիցներից մեկը, որը չի հանդիսանում ԵՄ քաղաքացի, ունի անչափահաս երեխային տեսակցելու իրավունք, եթե դատարանը որոշել է, որ տեսակցությունը պետք է լինի ընդունող անդամ պետությունում, և տևի այնքան ժամանակ, որքան սահմանված է պայմանագրով կամ դատարանի որոշմամբ:

Մշտական բնակության իրավունք ստանալուց առաջ այդ անձիք ևս պետք է ապացուցեն 7-րդ հոդվածի 1-ին մասի պայմանների առկայությունը: Նման անձիք հետագայում պահպանում են իրենց բնակության իրավունքը բացառապես իրենց ան-

հատական հատկանիշների հիման վրա:

Ամուսինը

Դատարանը իր նախադեպային իրավունքում բնորոշել է «ամուսին» հասկացությունը շատ լայն իմաստով: *Դիատայի*⁴ գործում Դատարանը քննարկում էր առանձին ապրող ամուսնացած գույզի խնդիրը: Սենեգալի քաղաքացի կինը ամուսնանում է Ֆրանսիայի քաղաքացի տղամարդու հետ, որն ապրում և աշխատում էր Բելգիայում: Հետագայում կինը սկսում է առանձին ապրել իր սեփական միջոցներով և ամուսնալուծվելու նպատակադրությամբ: Բելգիական մարմինները, սակայն, հրաժարվում են երկարացնել նրա բնակության իրավունքի թույլտվությունը այն հիմքով, որ նա այլևս ԵՄ քաղաքացու ընտանիքի անդամ չէ և չի ապրում իր ամուսնու հետ: Դատարանը նշեց, որ ԵՄ օրենսդրությունը չի պարտադրում ներգաղթած ընտանիքի անդամներին մշտապես միասին ապրել: Դատարանը հավելեց, որ եթե միասին ապրելը լինի բնակության իրավունք ստանալու պարտադիր պահանջ, ապա ցանկացած ժամանակ ԵՄ քաղաքացին, տանից դուրս հանելով իր ամուսնուն (կնոջը), կարող է նրա նկատմամբ վտարման որոշում կայացնելու պատճառ դառնալ:

Ուստի պարզ է դառնում, որ նույնիսկ առանձին ապրող գույզերը կարող են մնալ ընդունող պետությունում, ուստի նման կանոնը լիովին համապատասխանում է Հանձնաժողովն ընդդեմ Գերմանիայի գործով Դատարանի առաջ քաշած այն դիրքորոշմանը, որ 1612/68 Կանոնակարգը (ենթադրվում է նաև նրան հետագայում փոխարինած Գիրեկտիվը) պետք է մեկնաբանվի Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության վերաբերյալ եվրոպական կոնվենցիայի 8-րդ հոդվածի լույսի ներքո: Սակայն ամուսնալուծված գույզերը չեն կարող նման իրավունքներից օգտվել: Մինչ Գիրեկտիվի ընդունումը ամուսնալուծված գույզերի հարցը կարգավորված չէր, սակայն Դատարանը Դիատայի գործում նշել էր, որ ամուսնական հարաբերությունները չեն կարող դադարեցված համարվել այնքան ժամանակ, քանի դեռ դրանք իրավասու մարմինների կողմից չեն հաստատվել⁵:

«Ամուսին» եզրույթն իր մեջ չի պարունակում միասին բնակվող գույզերին: *Ռիդի*⁶ գործում Դատարանը որոշեց, որ բրիտանացի կինը չի կարող հիմնվել Կանոնակարգի 10-րդ հոդվածի վրա, որ

իրավունք վերապահի իր հետ միասին բնակվող տղամարդուն գալ Նիդեռլանդներ: Սակայն Ռ-ի գործը շատ կարևոր նշանակություն ունեցավ, քանի որ հոլանդական օրենսդրությամբ Նիդեռլանդների քաղաքացու հետ կայուն հարաբերություններ ունեցող օտարերկրացին իրավունք ունի բնակություն հաստատել Նիդեռլանդներում: Եվ հետևաբար տիկին Ռ-իին նման իրավունքից զրկելը կոդիվեր խտրականություն և կհակասեր Պայմանագրի 12-րդ, 39-րդ և Կանոնակարգի 7-րդ հոդվածներին: Հենց Ռ-ի գործն էլ հիմք հանդիսացավ, որ Գիրեկտիվում լայնացվեց «ամուսին» եզրույթի շրջանակները, և դրա մեջ ներառվեցին նաև գրանցված հարաբերությունները:

Կախվածության մեջ գտնվող անձիք.

Ինչպես տեսանք, ընտանիքի անդամների ցանկը սահմանելիս Գիրեկտիվը որոշակի արտոնություններ է տալիս ընտանիքի աշխատող անդամից կախվածության մեջ գտնվող անձանց: *Լեբոնի*⁷ գործում Գատարանը նշել է, որ կախվածության մեջ գտնվելու հարցը պետք է որոշվի յուրաքանչյուր կոնկրետ դեպքում: Կախվածության մեջ գտնվող անձը համարվում ընտանիքի այն անդամը, որը հովանավորվում է աշխատողի կողմից: Գատարանը հավելել է, որ բոլորովին անհրաժեշտություն չկա քննարկելու այն պատճառները, թե ինչու է կախվածության մեջ գտնվող անձը հովանավորվում աշխատողի կողմից կամ ինչու նա չի հոգում իր կարիքները ինքնուրույն:

Ընտանիքի այլ անդամներ.

Ընտանիքի այն անդամները, որոնք չունեն որևէ անդամ պետության քաղաքացիություն, այնուամենայնիվ ունեն ընդունող անդամ պետությունում աշխատելու իրավունք: *Գյուլի*⁸ գործում Գերմանիայում վերապատրաստված Կիպրոսի քաղաքացի բժիշկը ամուսնանում է Միացյալ Թագավորության քաղաքացի վարսավիրի հետ, որն աշխատում էր Գերմանիայում: Այդ բժշկին չտվեցին մշտական գործունեություն ծավալելու վկայական, քանի որ նա ԵՄ քաղաքացի չէր: Գատարանը որոշեց, որ Կանոնակարգի 11-րդ հոդվածը ցանկացած քաղաքացիության պատկանող ամուսնուն իրավունք է տալիս աշխատանք գտնելու:

Ինչպես տեսանք Գիրեկտիվը սահմանում էր նաև երեխաների իրավունքները կրթություն ստանալու ընդունող անդամ պետությունում և նույնիսկ աշխատողի մահվան կամ վտարման դեպքում այդ

իրավունքը չէր դադարում: Գրա նպատակն է խորացնել երեխաների ինտեգրացիան տվյալ անդամ պետության հասարակության մեջ: Ընդ որում, անդամ պետությունները պարտավոր են ձեռնարկելու համապատասխան միջոցառումներ, որ երեխաները կարողանան տարբեր կրթական և ուսումնական ծրագրերից օգուտներ քաղել տվյալ երկրի քաղաքացիներին հավասար պայմաններով⁹: Ընդ որում «հավասար պայմաններ» արտահայտությունը շատ լայն է մեկնաբանվել: Գատարանը *Կազագրանդեի* գործում նշել է, որ «պայմանները» վերաբերվում են այն ընդհանուր միջոցառումներին, որոնք ուղղված են կրթություն ստանալու գործընթացի խթանմանը, այդ թվում՝ դրամաշնորհները սովորելու ընթացքում բնակարանային և կենցաղային հարցերը հոգալու և վերապատրաստումներ անցնելու համար: Հետևաբար, քննարկվող գործում գերմանական մարմինները չէին կարող մերժել Գերմանիայում աշխատող Իտալիայի քաղաքացու դպրոցական աղջկան մեկամսյա դրամաշնորհից՝ հիմք ընդունելով նրա քաղաքացիությունը: Կենսապահովման դրամաշնորհը գործում է նաև այն դեպքում, երբ երեխաները որոշում են կրթություն ստանալ իրենց հայրենի երկրում: Այդ իսկ պատճառով *Դի Լեոյի*¹⁰ գործում Գատարանը որոշեց, որ գերմանական իշխանությունները պետք է կենսապահովման դրամաշնորհ վճարեն իտալացի ներգաղթած այն աշխատողի աղջկան, որը քսանհինգ տարի աշխատում էր Գերմանիայում, թեկուզև այդ աղջիկը ցանկանում էր բժշկություն սովորել իր հայրենի պետությունում՝ Իտալիայում:

Կրթության իրավունքի կարևորությունն ընդգծվել է *Բաունբաստի*¹¹ գործում: Գերմանիայի քաղաքացին աշխատում էր Միացյալ Թագավորությունում, որտեղ նա ամուսնացել էր կոլումբիացի կնոջ հետ: Նրանք ունեին երկու երեխա, և նրանց տրվել էր բնակության իրավունքի թույլտվություն հինգ տարի ժամկետով: Երբ նա դադարեց աշխատել, բրիտանական իշխանությունները հրաժարվեցին երկարացնել նրանց բոլորի բնակության իրավունք տվող փաստաթղթերի ժամկետը և չթույլատրեցին երեխաներին ավարտել իրենց կրթությունը Միացյալ Թագավորությունում: Գատարանը գտավ, որ բրիտանական իշխանությունների գործողությունները հակասում են Պայմանագրի 39-րդ հոդվածին, քանի որ հնարավորություն չեն տալիս երեխային շարունակելու կրթությունն ընդունող

անդամ պետությունում, ինչն էլ կարող է խոչընդոտ հանդիսանալ ԵՄ քաղաքացիների համար 39-րդ հոդվածում ամրագրված ազատ տեղաշարժի իրենց իրավունքն իրականացնելու համար: Մեծամասամբ նույն պատճառով *Ռ-ի*¹² գործում Գատարանը որոշեց, որ ԱՄՆ-ի քաղաքացի կնոջ և Միացյալ Թագավորությունում աշխատող Ֆրանսիայի քաղաքացի ամուսնու երեխաներն իրավունք ունենին կրթություն ստանալու Միացյալ Թագավորությունում, թեկուզև նրանց ծնողները ամուսնալուծվել էին և նրանք բնակվում էին իրենց մոր հետ:

Բացի այդ *Բաումբաստի* և *Ռ-ի* գործում Գատարանը որոշեց, որ եթե ներգաղթած երեխաները կրթություն են ստանում ընդունող անդամ պետությունում, ապա նրանց անհրաժեշտ է խնամակալ: *Բաումբաստի* և *Ռ-ի* գործում Գատարանի կատարած եզրահանգումներն իրենց ամրագրումը ստացան Գիրեկտիվի 12-րդ հոդվածի 3-րդ մասում, ինչը

լրացուցիչ երաշխիք հանդիսացավ Պայմանագրի 39-րդ հոդվածի իրականացման համար:

Այսպիսով, վերլուծելով ԵՄ քաղաքացիների ընտանիքի անդամների իրավունքները ԵՄ տարածքում ազատ տեղաշարժվելու հետ կապված հարաբերություններում, գալիս ենք եզրակացության, որ ԵՄ օրենսդրությունը և նախադեպային իրավունքը բավական լայն շրջանակ ընդգրկող անձանց է ընդգրկում «ընտանիքի անդամ» հասկացության ներքո: Ընդ որում, այդ անձանց շրջանակը սահմանելիս հաշվի են առնվել բազմաթիվ օբյեկտիվ ու սուբյեկտիվ հատկանիշներ, որոնց առկայության պարագայում ԵՄ համապատասխան քաղաքացու հետ սերտ հարաբերությունների մեջ գտնվող բոլոր անձինք հնարավորություն են ունենում օգտվելու անձանց ազատ տեղաշարժի իրավունքից:

¹ Տե՛ս Case C-109/01, *Secretary of State for the Home Department v. Akrich*, [2003], պար 48:
² Տե՛ս Case C-459/99 [2002] ECR I-6591, պար 61:
³ Տե՛ս Catherine Barnard, *The Substantive Law of the EU: The Four Freedoms*, 2003, էջ 285:
⁴ Տե՛ս Case 267/83 *Diatta v. Land Berlin* [1985] ECR 567.
⁵ Տե՛ս Case 267/83 *Diatta v. Land Berlin* [1985] ECR 567, պար 20:
⁶ Տե՛ս Case 59/85 *Reed* [1986] ECR 1283.
⁷ Տե՛ս Case 316/85 *Lebon* [1987] ECR 281, պար 22:
⁸ Տե՛ս Case 131/85 *G&I v. Regierungspräsident D&sseldorf* [1986] ECR 1573.
⁹ Տե՛ս Case 9-74 *Casagrande v. Landeshauptstadt Munchen* [1974] ECR 773, պար 7, 8:
¹⁰ Տե՛ս Case C-308/89 *Di Leo v. Land Berlin* [1990] ECR I-4185, պար 12:
¹¹ Տե՛ս Case C-413/99 *Baumbast* [2002] ECR I-7091, պար 50:
¹² Տե՛ս Case C-413/99 [2002] ECR I-7091, պար 60-62, 73:

www.lawinstitute.am